

DEBRECENI FŐISKOLAI LAPOK.

KIADJA: A MAGYAR IRODALMI ÖNKÉPZŐ-TÁRSULAT.

A szerkesztőséget illető küldemények (cikkek, cserepéldányok stb.) Zöldfa-u. 12. sz. alá küldendők.
A kiadóhivatalt illetők pedig a főiskolába címzendők.
Megjelenik: havonként.

Felelős szerkesztő:
Ifj. RÁCZ LAJOS
Főmunkatársak:
DÓCZI JENŐ,
BAJA MIHÁLY.
Kiadóhivatali fónök:
INCZÉDY MÁRTON

Előfizetési árak:
Egész évre 4 korona, félévre 2 korona.
Egyetemi és akadémiai hallgatónak.
önképzőköröknek
egész évre 3 kor., félévre 1 kor. 50 fillér.

Az emberinem degenerációja a jogi oktatásban.

Régen, ha koronként elszaporodtak a szörnyű büntettek, az igazságszolgáltatás keményen megtorolta, a keréketörés, karóba-húzás rémes variációi korszakonként megújultak és némileg szelidebb formákban a legműveltebb népeknél közel multig föntmaradtak.

Csak a mult század második felében kezdett terjedni egy eszme: hátha valami ellenállhatlan ok készítette a bűnöst, hátha e szerint nem helyes, nem igazságos oly kegyetlen megítélést alkalmazni.

A kutatások, bár eleinte kalandos nézetek felburjánzott gyomjával elég baj volt, sokat igazoltak e föltevésekből. Az ok, mely olykor az emberi mivolttal össze nem egyeztethető oly irtózatatos bűnöket szül: *az emberi degeneráció.*

Azonban félre ne értessünk. Ma már az általános, progressiv degeneratio (elfajulás) tana gyermekmese. Nem igaz, hogy az emberinem testileg folyton satnyúl és a szellemi képesség a fokozódó munka folytán rohamosan kezd kimerülni, gyöngülni. Ki hinné ma el már az ember hajdani óriás-voltát és a kezdetbeli teljes tökéletességet?

Hanem volt degenerált korszak az ó-korban, van a jelenkorban és volt mind a kettő-

ben magas fejlettségi fok, volt egy ugyanazon időben is különböző helyeken.

Ily degeneratio tette tönkre Babilont, Niniveh-t, Görögországot és Rómát, ez döntötte meg az egyházi szervezkedést is a középkorban, ez rombolja a jelenlegi társadalmi és állami szervezkedéseket is.

Nem általános, hanem idő, hely, sőt társadalmi körök szerinti degeneratióról lehet tehát szó, mely miatt azonban a mértéktelen kétségbeesés sem igazolt, bármily szörnyűek is jelenségei, mert e bomlasztó pusztulás a haladás csiráját rejti rendesen magában.

Mert látnivaló, hogy az emberinem haladása, fejlődése hullámvonalú. E hullám azonban két parallel vonal közé illeszthető, melyek folyton emelkedőben vannak. Ha így graphice ábrázolnánk tehát, a mai kor degenerált része: a hullámvölgy jóval magasabb helyzetben lenne, mint az ó-kor legmagasabb fejlettségi foka: a hullámhegy.

Azonban a nagy hatástól eltekintve, melyet állami és társadalmi szervezkedések életére gyakorol, vegyük most vizsgálat alá azon okból, melyet az első sorokban megpenditettem.

E végből meg kell ismernünk, hogy a degenerationak kettős külső jelenségéhez képest kettős oka van: *testi és szellemi.*

A testi főként így áll elő. Időnként a szükségletek kielégítéséhez az emberinem túlnyomó részének nagyon nehéz eljutni, ki-

merítő munkával. A munka után pedig, hogy az organismus megtartsa munkaképességét, felüdülésre van szükség természet szerint, amit a létszükségleteknek kellő kielégítésük, élvezetek útján nyerünk. Fokozott munka után ez is fokozódik. Persze, már oly alakban, a mint társadalmi helyzetében az egyén megnyerheti. A fokozott élvezet szükségletének fedezése végett a munka gyorsodik, a mi ismét növelőleg hat vissza s így tovább. Ez a lavinaként növekvő circulus vitiosus. Elő tekintetre ez merev elmélet. Vizsgálódás után: igazság. Csak, ha a most lefolyt századot vesszük, első és második felét. Mily változások az életmódban. Hazánk bármely társadalmi osztályát nézzük: az egyének legszükségesebb igényei is az egész életmód megváltozásával, a folytonos, rohamos haladással aránytalanul megnövekedtek. Mennyi oly kiadás egy intelligens embernek, melyről évtizedekkel előbb nem is álmodtak. Mennyi kielégítésre váró szükséglet a népnél, mely, midőn szabad lett, egyuttal a magárahagyott gyámolnélküli önfentartás gondjait is fölvette.

Látnivaló, hogy azokat kivéve, kik sze-

renesés okok folytán belecsöppennek a gazdagságba, mindenkit elkap a lázas izgalom, a küzdelem egyre erősebb, a létharc folyton súlyosabb.

És, hát e küzdelmes életnek gyötrelmeiért mindenki lehetőleg kárpótolni igyekszik magát. A kétkézi munkás napszámos ép úgy, mint a magasrangú úr.

És e ponton, az élvezet szerzésnél, mert ezzel szerzik meg a kárpótlást, az a nagy veszedelem, hogy nincsenek: *korlátaink!*

Az elmúlt két század társadalmi viharai dacára azt látjuk ugyanis, hogy társadalmi viszonyaink nincsenek eléggé rendezve. A szabályozás csak tétova és hézagos. Ide kell vennünk, hogy „szabad munka: szabad élvezet!” Ez ma az elv, bár nincs dogmákba foglalva. A szabad élvezet féktelensége aztán elvégzi romboló munkáját. Úr lesz: az élvhajzás. Látjuk ma ezt a magasabb osztályokban, hol raffináltan igyekeznek élvezni, látjuk az utolsó utcai csavargóig, a ki koldúlt pénzen leissza magát.

Idézzesek példákat? Elmondjam, hogy hazánkban szűk átlag szerint évente: 175

TÁRCA.

Balsorsban.

*Jer közel jó anyám,
Ülj le ide mellém!
Ha könnyitnének valamikép
Egymás fájó lelkén.
Szép időre emlékezni
Ugy-e legjobb volna?
— Vagy talán — hisz régen volt!
Ne beszéljünk róla?*

*Volt idő ugy-e bár
Valamikor régen:
Boldogságunk csillagai
Ragyogtak az égen;
Az örömnnek szép kertjében
Nekünk is nyílt rózsa...
— Vagy talán — hisz régen volt! —
Ne beszéljünk róla?*

*Voltak egyszer ugy-e bár
Barátink is nekünk,
A mikor még a szegénység
Utjára nem léptünk.
Esküdöztek, nem hagynak el
Se rosszba' se jóba'...
— Vagy talán — hisz régen volt! —
Ne beszéljünk róla?*

*Volt idő ugy-e bár,
Nem voltál ily néma,
Vidám csengő kacagásod
Meg-megzendült néha.
Oh mert reád a boldogság
Napsugarát szórta!...
Vagy talán — hisz régen volt! —
Ne beszéljünk róla?*

*Volt idő ugye-bár,
Mikor fiad arcán
Piros rózsa nyíladozott,
Nem volt ilyen halvány...*

milliót költenek szeszes italokra. (Iskolákra: 2 1/2 milliót!) Aztán: 1898-ban pld. súlyosabb kihágásért elítéltek 348,841 egyént, közülök határozottan megjelölve 40,366 egyént az alkoholizmus züllesztett el. Említsem a múlt évben nagy hirre vergődött: Hoffmanski klapkit? A fővárosi építkezések tót napszámossai ugyanis, drága lévén a pálinka is, egy külvárosi gyógytárban, kéz alatt, literszámra vették a Hoffmann csöppeket, azt itták és ölték vele magukat, mert abban ether van, a mi százszorta veszedelmesebb minden pálinkánál, mert rövid idő alatt tönkre teszi az egész szervezetet. Ugyanakkor derült ki, hogy az etherivás az intelligens körökben is „divatos“ itt-ott.

Idézzem-e az orsz. dohányjövédéki igazgatóság kimutatásaiból (vaskos kötet!) az adatokat: hány milliót füstölnek el évente? És hogy az utcán még óvodákba való gyerekeket az eldobott szivarvéget füstölve hány-szor lehet látni?

Mondjam-é, hogy nincs az a nyomorult, elhagyott kis határszéli falu, a hová a prostitutio legújabb „vivmányai“ el ne jussanak?

Hogy e téren a paragraphusok, hiányos voltak miatt: *védik a bünt*, oltalmuk alatt terjed és pusztít a legveszedelmesebb és legundokabb társadalmi fekély! Szabad a vásár: a testet elkorcsosítani, a lelket elzüllesztetni!

És az emberirtó alkoholizmus, a lassan mérgező nicotinizmus és a pervers-élvezetek összeroncsolják az emberi szervezetet, megmérgezik lelkét.

Roncsolt testű szüléktől képzelhető, az ivadékok milyenek. Már náluk erősebben kifejlődik és némely külső jelenségekben is mutatkozik a degeneratio. Ily külső jelek lehetnek nemcsak egyes testrészeknek a normalistól elütő alakulásai (a koponyának torzformái, orr, száj, fülek formátlan alakulása, szemek rendellenes vágása és színbeni rendkívüliségek, a végtagok aránytalan hossza és sok más apró de igen fontos és jellemző jelenség, melyeknek hosszabb tárgyalását egy későbbi cikkünkben óhajtjuk adni), hanem nyilvánulhatnak az érzékszerveknek hiányos vagy abnormis működésében is.

A testi elfajulásból ered és vele fejlődik a *szellemi* elfajulás. A mit aztán csak növel a

*Oh akkor a mennyország volt
Kebele lakója .
— Vagy — hisz ugy is álom volt! —
Ne beszéljünk róla! . . .*

Gulyás József.

Ramalinta.

Esteledett. Álmosan lapoztam valami művészettörténetben. Közel álltam a bóbiskoláshoz, mikor egy kép ragadta meg figyelmem. Valami ós-egyptomi maradvány másolata volt; aláírva: „Amenophis király egy istennő ölében.“ Szerelmi kaland ó egyptomi stilusban!

Amenophis király akkortáiban nagy világhi lehetett, egyébként nem szállt volna le hozzá egy valóságos istennő, hogy megízleltesse vele, milyen édes a mennyei csók?

Fölöttük szárnyal az ibisz, a szent madár.

Alkalmasint az istennő hűséges kísérője szerelmi kalandjain...

De megis változott az idők forgása! Imé, akkor az istennők a föld fiaihoz is leszálltak, ma már a csillagászok még a mennyországot is elpelelték tőlük!

Nézegettem a képet, elgondolkoztam a Nilus susogó pálmaligeteiről, kalandokra szálló, földi ember csókjára szomjas istennőkről, az ősvilágról.

Talán kevésbé ábrándoztam is...

*

...Egyszer csak kékes villanást látok s ahogy föltekintek, előttem egy gyönyörű szép leány.

Szeme ragyog, mint a hajnalesillag, haja fekete tátyolként borul rá, ajka piros, mint a csöppentett vér. Kezében hófehér lótoszvirágot tartott.

Szép volt s ahogy megszólalt, hangja zengett-bongott édesen, mint a szerelmes madár nótája.

Megérintett a lótoszvirággal és szólt:

5*

mai hiányos, egyoldalú és téves alsó- és középfokú nevelési rendszer.

Semmi gond nincsen a jellemképzésre, csak az ismeretek szerzését forszirozzák mór-téktelenül és sokban téves irányban. A minek következménye aztán, hogy a túlnyomó többség, kivéve keveseket, a kik autodidaktika segítségével valamit leszűrnek: az iskolákból elmosódó, zürzavaros ismeretekkel jönnek ki, mindenről rémlik előttük valami, de semmi biztos alapjuk nincs. — Az ily roncsolt testű, szellemileg is csakmegviselt, de meg nem erősített ember aztán, kiben erős jellemet sem fejlesztettek, ha kimegy az életbe, a tömérdek jó és káros phisikai és szellemi benyomás rátólul, nem tudja kellőleg mérlegelni őket, nem tud célszerűen választani közülök, nem bir energikusan föllépni esetleg ellenük, nem *ura*, de *robja* helyzetének!

Azaz egyszóval roppant nagy lesz nála az impressionibilitás, a suggestiv hajlam. Az ily emberek élete a véletlen esélyei szerint változik. Folytonos náluk a hangulat ingadozása, excessiv hullámozása kedélyállapotuknak

gyakori. Megtompúl bennük az ethikai, moralis és a helyes socialis érzet. Gyakoriak lesznek már a kényszerképzetek és cselekedetek. Minden józan ok nélkül, mintegy kényszerítve érzik magukat valamire gondolni, vagy valamit megtenni, mert valami ismeretlen veszedelem sejtése bántja őket, ha úgy nem cselekednének.

Már nem lévén képes kellőkép mérlegelni és helyesen, lehetőleg függetlenül választani, az ily egyének mintegy predestinálva vannak a bűnök elkövetésére. A vizsgálatok bebizonyították ennek igazságát. Ezért nagyfontosságú a degeneratio kérdése a törvényszéki orvostan szempontjából.

De mit kellene tennünk e veszedelemmel szemben? Van sok terv, egyik abszurdabb, mint a másik. Mert, hogy oly nagy sanatoriumokat állítsunk, melyben a degeneráltakat őrizve ápolják, és a társadalomra ártalmatlanná tegyék: hóbortos eszme. Hogy pedig a degenerált bűnöst büntetés nélkülinek nyilvánítsuk, egy volna a féktelenség, a társadalom szétzüllése földidézésével.

A helyes teendő két irányú és következő:

„Ramalinta vagyok, istennője a pálmák és lótoszok honának. Szeretlek, elviszlek magammal.

Félálomba merülve éreztem, hogy átkarol és repül velem messze, hosszan az elmúlt idők ezredévein át. Hallottam néha elhaló zajt, riadást, harczilármát. aztán tovább szálltunk...

A Kék-Nilus partjához értünk. A pálmafák összehajolnak, lótoszok fonódnak egybe.

Egy zöld sátor az egész. Szerelmeseknek tündérpalota. Viz csobog, madarak dalolnak, csupa zöngés-zsongás, csupa balzsamillat az egész levegő.

Ugy éltünk a pálmapalotában, mint egy szerelmes gerlepár...

Ramalintának édes volt a hangja, édesebb a csókja.

*

Egyszer aztán vége lett a boldogságnak.

Forró est idő volt. A szent ibisz fáradtan húzódott a bokrok közé. A messze zuhatagokról

lehallatszott a víz morajlása. A nap lent az ég alján vöröslött. Ramalinta vállamra hajtá fejét.

Az ég alja, a távoli hegyek, pálmák, a folyó vize, minden piros a napsugártól, mint a vér...

Ramalinta a messzeségbe mutatott és mélázva mondta: Ott harcol Horosz Tifonnal! Ott leste Tifon a felhők között s mikor ragyogó szekerével Horosz elébe ért, megrohanta.. Most ott küzdenek, omlik a sok vér...

Erősen figyeltünk, hátha meghallanánk a távoli harc zaját.

Egyszer csak valami idegent láttam közeledni, a pálmák alatt. Ramalinta felkiáltott: Amenophis! Egyszerre átláttam a helyzetet. Amenophis, a fáraó visszaköveteli Ramalintát! De nem azért tettem én meg érte annyi ezer évnyi utat vissza felé az idők végtelenségében, hogy minden küzdelem nélkül elhagyjam.

Küzdöttünk. Lenu az ég szélén Horosz isten

Az első, kausalis teendő, hogy az igazságszolgáltatás a bebizonyosodott degeneratív esetekben ne a kemény, szigorú megtorlást tekintse hivatásának, hanem igyekezzék a megsértett jogrendet visszaállítani úgy s az illetőt ártalmatlanná tenni úgy, hogy rája lehetőleg kevés szenvedéssel járjon. A börtönben berendezett műhelyekben pedig rendes, békés foglalkozás üzésével, normalis életmódra szoktatni igyekezzék.

Másodsor: rendeztessenek a mai zürzavaros társadalmi viszonyok, ha kell drákóilag és pedig az által, hogy egyrészt könnyíttessék meg az egyénnek existentialis szükségleteit saját munkássága által megszerezni, másrészt szigorúan fékezzék a már túlságos élvhajhászást és változtassák, javítsák meg a nevelési rendszert is.

Így meggátolható a degeneratio fejlődése és siettethető az egykor különben is bekövetkező regeneratio jótékony processusa.

Mivel pedig úgy az első, mint a második teendő is leginkább a jogilag képzettekre hárul, minden képzett jogásznak ismernie kellene alaposan e kérdést. A jogi oktatásban

tehát a törvényszéki orvostannak nagyobb szerepet kellene játszani és főként az ily kérdéseket felölelni. Mert megengedem, hogy a „fogamzás valószínűségi, de nem bizonyos jelei“-nek tudása is hasznos lehet a jogászra, de e kérdés annál fontosabb bizonyára. Mert azokat laikus létére mihamar elfelejti és marad a mai tantervezet szerinti törvényszéki orvostan: tantárgy, mely szerepel az indexben, de célját el nem éri. Míg a degeneratio kérdése, hisszük, hogy mélyebb nyomokat hagyna, minden valamire való jogász gondolkozásában és később az életben sok hasznát venné úgy maga, mint a társadalom. Mert akkor nem történe meg, a hogy nemrég megesett, hogy nagy jogi szaktudású férfiak a szakértői véleményt hitetlenkedve fogadták, midőn a degeneratiót fejtegette.

És csak úgy lehetne remélni a föntebb említett teendőknek sikeres végrehajtását es a mai szomorú viszonyok javulását.

Ifj. Rácz Lajos.

Új alapítványok collegiumunk javára.

Hála Istennek, nem enyészett még el végkép a nemes áldozatkészség, mely ős almamaterünket

viaskodott a gaz Tifonnal, a Nilus partján én küzdöttem a faraóval, a Rá isten fiával.

Egyszer aztán a gaz Tifon erőt vett Horosz , ragyogó szekerét letaszította a tátongó mélységbe, őt pedig magával vitte a sötétség honába. Homály borult reánk. Nem vigyáztunk eléggé, én is, meg Amenophis is lecsusztunk a Nilus partjáról, ahol egy meredek tövén örvénylett a víz.

Még hallottam Ramalinta sikoltását, amint ijedten futott a parthoz, aztán átcsapott a futó hullám rajtunk.

Éreztem, hogy valami ellenállhatatlan erő ragad tova.

Tágas barlangba értünk. Láttam a másik oldalon Amenophist is. A barlang közepén kékes fényű tűz lobogott. Mellette különös alaku férfiak álltak. A legmagasabbnak madárhoz hasonló feje volt. Sokszor láttam olyan képet az ó-egyiptomi maradványokon, hallottam róla mythosokat. Meg-

ismertem: Osiris volt, az alvilági bíró, ki a lelkek felett ítélkezik.

Összeborzadtam. Az alvilági bíró előtt állok, meghaltam tehát, ezredévekkel születésem előtt, és most én a XX-ik század fölvilágosodott fia, aki nevettem mindég a mythikus meséket, az Osiris isten hatalmában vagyok! Eszembe jutott, hogy büntette Osiris az öngyilkosságot és a páros viaskodásban meghaltak lelkeit: rémséges hosszú utat kellett azok lelkének megteenni mindenféle tisztátalan állatokon át...

Amenophis a bírák elé állott. Elöttem forgott minden. Homályosan láttam valamit, hogy mérlik hajladozó mérlegen bűnei súlyát az Igazság strucz-tollával. Elitelték. Roskadozva haladt el mellettem. Csodafejű szellemek vezették el. Majd engem vontak Osiris elé.

A madárfejű Isten rámnézett és elszörnyedve suttogott társaihoz valamit.

egykor létesítette Időnként kegyes alapítványozók fölkeresik, gyámolítják, ami a folyton fokozódó szükségletek által súlyosbodó helyzet miatt bizony-bizony föllér.

Most két nagyobb alapítványról adhatunk örvendetes hirt. Néhai Kövesdy János tudvalevőleg összesen 320 ezer koronát hagyott közművelődési s emberbaráti célokra s ebből 120 ezret a főiskolának. Most adták be az alapítólevelet végakarátának valósítói. örököse Bilkei Kövesdy Imre és a végrendelet végrehajtója, Szilágyi Károly ügyvéd. 20 ezer koronát a főiskolai énekkar olyformán kap, hogy 14 ezer korona egy hetedrészének kamata az énektanár jutalma lesz, ötheted része kamatából évenként országos pályázatot kell hirdetni, egyik évben világi dalra, másikban templomi, harmadik temetési énekre. Egy hetedrész kamatot a bírálók kapják; 6000 korona kamata pedig az énekkar tagjai közt kerül kiosztásra. Százezer koronát hagy a debreczeni református egyetemen létesítendő egy jogi tanszékre; az egyetem megnyíltáig az összeg az universitás céljaira kamatozik s a Sóvágó-féle száznegyvenezer koronás és más alapítványokkal a távol jövőben az egyetem eszméjének megtestesülést adhat. Márk Endre és neje Lengyel Emilia pedig együtt 20.000 koronás alapítványt tettek egy közigazgatásjogi tanszékre s ez összeg mind-

Azután megzendült, zajgott az egész barlang, mint a megzavart méhraj A csodafejű szörnyek dühösen toporzékoltak körültem. A rémséges zaj elkábított, le hanyatlottam. Osiris intett. Felrántottak a földről. Közben láttam, hogy Ramalinta istennő megjelent. Üvöltve rohantak felé, mind rám mutogatott dühödten. Ramalinta azonban meghimbálta kezében a lótosz virágot. Erős balzsamillat áradt szét. Csönd lett. Osiris leereszté vesszőjét, melyét épen rám emelt. Aztán nem tudom mi történt tovább.

*

Felébredtem...

Asztalom előtt, a földön feküdtem. Sajgott a homlokom. Elaludtam és lecsúszva a székről, belevágtam a fejem az asztalba.

Álom volt tehát csak! De kár!

Rémes volt ugyan Osiris előtt állani a tomboló szörnyek között, de a Ramalinta csókjáért mi az?!
Az a tüzes, édes, fűszeres csók, mit csak egy álom-istennő tud adni, nem hagy megnyugodni azóta!

Ramalinta! Ramalinta!...

(X.)

addig gyümölcsöztetendő, míg e célra elég lesz A Kövesdy-féle alapítvány alapító-levelét s a Márk Endre és neje által létesített szép és fontos rendeltetésű alapítványt a gazdasági tanács a legnagyobb örömmel s hálás köszönettel fogadta.

Nemes példájuknak bárha számos követője akadna *Az a pénz, amit a közművelődésre, felsőbb oktatási célokra áldozunk: a legjobban elhelyezett tőke, mely a legmagasabb kamatot hozza: a haza javára!*

Szélcsend alatt.

Január hónapban mindvégig szélcsend uralkodik. Az egész hónap alatt szünetel a szokásos akadémiai életmód, így nincs ifjúsági élet sem, az egyesületek, körök szünetelnek Január 15-ig még tart az első félév. E félhónap alatt azonban már nincsenek előadások, így ki tanul, ki hazamegy tovább vakációzni, az akadémián csak azt lehet látni, akire a kollokvium sora kerül, vagy az ügyes-bajos alapvizsgáját kell reparálgatnia Hónap végén van csak némi élet, az utolsó napokban a beiratkozás és jelentkezések folytán. De csak február hozza meg a rendes életmódot. Azonban a karácsonyi szünettel együtt majd másfél hónapi szabadság alatt ugyancsak kijöttünk a sodrából. Bizonyára ez, csakis ez lesz oka a nagyszámú absentiáknak, amelyeknek láttára az illetékes körök aggodva néznek majd össze: talán sok is volt ezeknek a jóból? Megártott annyi aranyzsabadság egyhúzában?! És még megtalálják változtatni a csak most életbe léptetett új rendet.

Pedig ez csakugyan alkalmas. Egyrészt, mert a kollokválásra készülőknek kedvezőbb a helyzetük így, hogy Karácsony után már nincs előadás, otthon nyugodtan készülhetnek a szünidő után is egyhúzában. Másrészt a második félév is, mely aránylag rövid volt, nyert majd két hetet, ami az előadandó tananyag beosztásánál eléggé számot tehet.

Művészet.

Hangverseny a zenedében.

A „Debreczeni Zenekedvelők Köre“ 1901. év január 6-án tartotta meg második hangversenyét

a zenede dísztermében. Két idegent hallottunk. Hubay Jenő az egyik, aki talán már nem is idegen a debreczeniek előtt. Nem első koncertje volt ez neki Debreczenben, de erkölcsi siker tekintetében mindenesetre első. Falcke Henrik volt a másik működő. Falcke neve ismeretlen volt még Magyarországon, külföldön, közelebbről Párisban él, hova állása is köti, szintén nagy sikert ért el. Mint kamarazenesz valósággal kitűnt Hubay Sonate romantique-jában, hol a nehéz zongora részt meglepő átlátszósággal játszotta. Térjünk át ezek után a koncert részletes ismertetésére.

A koncert első száma Hubay Jenő 22. műve Sonate romantique volt. E három tételes, meglehetősen hosszú darabban sok hangot, hangzatot hallottam, de annál kevesebb — eszmét Hubay Jenőnek mint zeneszerzőnek nincs egyénisége. Semmi újat nem nyújt. Sűrűn alkalmaz mesterséges hangzatokat s ezáltal eléri azt, hogy a hallgató miután már tapsra többször emelte kezét, azt gondolva, hogy vége van s miután ezen reményében többször csalódott, megadja magát a sorsnak s látszólagos türelemmel várja végét a darabnak, mert hiszen vége egyszer kell, hogy legyen. Talán legszebb volt az „Adagio“ tétel. Azonban itt is meg-megindul egy-egy szép melodia, de egy pár figyelmet lekötő taktus után, mintha elvesztette volna szerző a vezérfonalat, a zeneszerzés szabályainak megfelelő, de figyelmünket lebilincselni nem tudó hangáradatba süllyeszti melodiáját. Még eléggé sikerült rész az „Allegro ma nou tanto“. Meglátszik azonban jeles készültsége s kiváló formaérzéke s csak elismerőleg szólhatunk az egész művön átvonuló kidolgozási tisztaság s könnyüségéről. Maga az előadás kiváló volt. Hubaynak játéka komoly, érett, művészi játék. Falcke a nehéz zongorarészt játszotta kiváló finomsággal. A hegedűt soha el nem nyomta, de viszont a maga szólamát is kihozta bravórossan. Hubaynak e 22-ik munkáját nem sorolhatjuk a kiválóbb művei közé. Azt a benyomást kelti, mintha nem igazi ihlettségből írta volna. Vannak ennél azonban Hubaynak sokkal sikerültebb munkái. A közönség is tetszésének mérsékelten adott kifejezést s ez is inkább az előadásra mint a darabra vonatkozott.

Második szám Moszkowski 50. munkája, egy régi irányban írott Suit-je volt. Falcke technikája minden kifogáson felül áll. Pianissimói ép oly

lágyság, kellemesek, erőtlenség nélkül, mint amily hatalmasak s nagyszerűek fortissimói durvaság nélkül. Nem veri a zongorát, mint azt a jelenkori s külsőségekre sokat adó fiatalabb művészek szokták tenni. Azonban van a Falcke játékában valami, ami többet ér mindennemű virtuozitásnál s ez a valami: előadás. Akinek van egy kis rátermettsége, kedve s kitartása, az megszerezheti a technikát, ez emberi dolog. Azonban az előadást megtanulni, megszerezni nem lehet. Ezt csak tökéletesíteni lehet. Ez az az isteni szikra, amelyikből egyik ember többet nyert osztályrészszerű, mint a másik. Ha egy ilyen előadási képességgel bíró ember ráadja magát a zenetanulásra s hangszerén technikáját tökéletesítvén, felhasználja azt az előadáshoz, előáll a művész. Mert előadás nélkül nincs művész. A technika az csak segédeszköze a művészetnek. A zenei technika olyan, mint egy halott ember. Megvan a test, de nincs benne lélek. Moszkowski Szuitjének nagy része közül legjobban tetszett az Aria, hol mint egy énekes, úgy dalolt Falcke s a Gigue, hol technikáját ragyogtatta. Most következett a concert fénypontja: Bach Chaconne-ja. Bach IV. „nagy“ sonátájának egyik része hatalmas, hosszú s egymagában is teljes munka. (Unhatták magokat előadása alatt a divatból zenepártolók!) Élvezhető játékszerű óriási technika s nagy előadási képesség kell. Brillirozni sehol nem lehet benne. Nincsen benne semmi kápráztató futam, vagy dupla flageolet trilla. S játékszerű mégis óriási technika kell. Oka abban rejlik, hogy Bachot szigorúan taktusba, egyszerű scala futamait pedig nagyon egyenletesen kell játszani, hogy szép legyen. Bachról sokan mondják, hogy hideg. Hideg azok számára, akik nem vettek magoknak fáradságot arra, hogy behatoljanak Bach szellemébe. Akik ellenben azt megcselekszik, azok meglátják, hogy nagyobb tűz s melegség van a Bach darabjaiban, mint akarmilyen szívhez szóló, fülbemászó darabban, Hubay eleintén kissé gyors tempóban kezdte játszani, de később aztán helyes időmértékben folytatta. Szokatlanul nagy csend uralkodott a teremben. Ugy látszik, hogy érezte a közönségnek az a része is a darab nagyszerűségét, a melyik része nem is értette. Egy pár kis csuszástól eltekintve, kifogástalanul játszotta Hubay, úgy, hogy a fellelkesezett közönség nem elégedett meg Hubay négyszeri vagy ötszöri kijövetelével, hanem

ról list követelt Hubay helyes tapintattal Bach után Bachnak egy nyomtatásra nézve kicsiny, de értékre nézve nagy Air-jét játszotta szünetén óriási hatással. A tempó egy kissé itt is gyors volt.

Chopin-nak E dur Nocturne je után ugyan csak Chopinnak F molli Fantáziáját játszotta Falcke. Különösen ez utóbbinak eljátszásában tünt ki Itt is Falcke az előadó remek. Chopin-nak ábrándos, világfájdalmas munkáit kevés hivatott tudja szépen, a szerző intentioja szerint interpretálni. Chopin darabjai nagyondallamosok, sokszor fülbemásozóak s előadásra rendkívül alkalmasak. Csak hogy a jó előadáshoz nagymértékű jóízlést s routint kíván Mert amilyen szép és háládatos Chopin-nak egy-egy darabja az előadóra nézve, épúgy megboszulja magát a hivatás nélküli kontrá kezében. Soha sikert Chopin-nel nem fog aratni, aki csak technikáját akarja ragyogtatni. Mert az igaz, hogy Chopin-nek darabjai nagy virtuozitást igényelnek, azonban csak virtuozitással semmire sem lehet vele menni. Chopin is éppúgy mint Schumann, csak eszközül használta a virtuozitást az előadáshoz Falcke is jeles technikáját szépen érvényesítette előadásában. Plasztikai kidomborításainak szépsége s határozottsága meglepően szép volt. A közönség zúgó tapsviharral honorálta Falckét a nagy műélvezetért.

Most ismét Hubay jelent meg a podiumon az ő rendkívül elegáns felléptével s Wieuxtempsnak egy meglehetősen elcsépelet darabját a Ballada et Polonaise-t adta elő. Persze Wieuxtemps-nak ezen fülbemászó darabjával óriási hatást keltett s rádasképen eljátszotta egy saját szerzeményű Mazurkáját. Ez egy gyönyörű szép dallamos kis darab, amelyet azonban bővebben ismertetni felesleges dolog, mivel már nem újdonság a debreceni közönség előtt. Falcke mint kísérő is, kitűnőnek bizonyult. Vannak ugyan, kik ellenkező nézetet vannak, de ennek az az oka, hogy a teremnek egy kissé hibás az akustikája s akik a játszótól jobb kézre állanak, a hegedűből egy kissé kevesebbet, a zongorából egy kissé többet hallanak, mint amennyi kellene. De hát erről a szereplők nem tehetnek.

A következő szám a Falcke-é volt Négy zeneszerzőnek négy apróságát mutatta be. Köztük volt Falcke-nak is egy kis bájos Menuettje. Griegnek C dur Nocturne-jébe minden tehetségét bele-

öntötte Falcke s meg is érdemelte ezen poetikus darab a rája fordított nagy figyelmet.

Utolsó szám a Hubayé volt Csárda-jelenetei közül játszotta a 12-iket s a közönség a sok classicus után hallott magyar dalokért zajosan megtapsolta a mestert.

S ezzel vége volt ez idény körülbelül legnagyobb szabású hangversenyének. Elég baj, hogy még a zenede kicsiny hangversenyterme sem bizonyul szűknek egy ilyen nagyszabású hangverseny közönségének a befogadására! S a debreceni közönség eltölti az idejét a kávéházak füstös levegőjében s a modern színházi előadások végig hallgatásában, mintsem hogy egy ilyen szép s valódi műélvezetet nyújtó koncertre elmenjen. De hát hiába mondom én ezeket A debreceni közönség legnagyobb részében még nincs annyi zenei műveltség, hogy egy-egy ilyen koncertet megértsen. „A hol nincs, ott ne keress“, mondja a közmondás. Az ifjuságnak is az a része, a melyik még nem blazirt (!) és zenével szeret foglalkozni, művelhetné zenei felfogását s intelligentiáját a nagy művészek játékaik meghallgatásával.

Peéry.

Burmester Willy Debrecenben.

Burmester Willy, a világhírű hegedűművész, a ki csodálatos hegedűjátékával a világ legelső zenekritikusait bámulatba ejtette, Debrecenbe jön és február hóban hangversenyt rendez. Debrecen közönségének a mult esztendőben alkalma volt meghallgatni Kubelik Jan hegedűjátékát s most bizonyára annál nagyobb érdeklődéssel fog viselkedni Burmester iránt, a ki a legelőkelőbb kritikusok egybehangzó véleménye szerint Kubelikot messze túlszárnyalja a mennyiben a Kubelik bámulatos technikája mellett *csodálatos mély érzést* egyesít játékában Burmester, a kit egyik előkelő angol szaklap a „hegedűsök hegedűsége“nek nevez, ez idő szerint Budapesten hangversenyez a főváros közönségének nagy érdeklődése mellett. A jeles művészt Debrecenbe Diósyné Handel Berta, az Opera jeles művésznője fogja elkísérni.

Lapszemle.

Magyar Egyetemi Szemle. A januáriusi füzetben *Heinrich* Gusztáv folytatja kiváló ala-

possziggul megirt irodalomtörténeti essay-jét: *A legelső lovagregényről*. A Rudlieb töredékeket tárgyalja. A XI-ik század elejéről valók ezek. Latin, rimes hexameterekben írva, „de tárgya, hangja, előadása meglepően modern.“ Azért is nagyon fontos mert, ahogy Heinrich írja: „az első munka, mely mélyen enged belepillantanunk a középkor embereinek mindennapi életébe, az egyes társadalmi osztályok gondolkodás- és érzésvilágába.“

Második szintén alapos cikk: *Vörösmarty jelentőségéről* ír dr. Bodnár Zsigmond. Nagyon jó jellemvonásait találjuk a nagy költőnek, korának és a mai kornak is.

Az angol egyetemekről folytatja ismertetését (II.) Kálmán László szerkesztő, jól határozván meg az angol egyetemi rendszer hivatását a folyton terjedő német rendszer mellett. „Ez utóbbi célszerű tanbeosztását, tudományos eredményeit, szakszerű kiképzéseit egészítse ki annak szocialis jellegű szabad nevelési rendszere, egyetemi életének társadalmi fejlettsége és a kollegialitás bensőbb és szilárdabb kapcsa.“

Továbbá Csukási Mórtól közöl figyelemreméltó cikket a magyar *iparművészeti* viszonyokról. — Úgyes kis tárcát olvashatunk még *Pakots Józseftől*: *Legényavatás* című. Az *Egyről-másról* rovat is tartalmaz, apróbb-nagyobb közérdeű cikkek, könyvismertetések tarkítják

Budapesti Egyetemi Lapok 10. 11. Múlt alkalommal megirtuk, hogy Köpösdy ismételt izgatásait a lap szerkesztője, Kétly Endre dezavualta. A 10-ik szám azonban már ismét a főmunkatárs ur: Köpösdy kezébe került Mit írjunk egyebet? Ő vele van tele. Ő az mindenfélekép. Hogy milyen ő? azt már mindenki tudja, minek irjam le? Elég az, hogy lecáfolja tulajdon szerkesztőjét Nyilatkozatot közöl ellene. (Igy használja föl annak iránta való bizalmát) Azonfelül kigúnyolja a krónikás rovatban. Természetes, hogy bennünket is kegyeskedik az ifjú óriás ponnája hegyére tűzni Nem sokat árt, hogy csipkelődik. E laphoz van mellékelve „Az Egyetemi kör tisztikarának memoranduma a kir. magy. tud. Egyetem tekintetes Tanácsához“ is. A mottója ez lehetne: „Köpösdyék még élni szeretnének az Egyetemi körben!“ Ennyi egészen elég róla.

A 11. szám már a szerkesztő, Kétly Endre kezében van és Köpösdy izgatásai helyett a béke felé hajlik.

Köpösdy úr dezavualtatik és aminő fegyvert használt, ugyanolyannal verik el rajta a port. Megértük (hála!) hogy a Budapest. Egy. Lapok azt írja róla:

„...Mert lám, nagy eszme megkerülve

A jó ízlést s az illemt;

Mintha még mindig ott *fenn* ülne

Gunyolni mindent, mit lehet.

A hatalomba gyökeret ver

S ha már másképen nem megyen:

Elbucsúzik százhetvenedszer

Hogy holnap újra itt legyen stb

A Köpösdy-regime-nek tehát (mint más helyen is megírjuk) valahára vége. Hogy abból a nagy bonyodalomból, amely ma még odafönt van, mi fog kikavarodni, nem tudjuk, de hogy a Köpösdy távozása nagy hatású, az bizonyos. Mert jól ismerte ő magát úgy látszik, mikor *Kakodemon* álnevet választott. Csakugyan Kakodemon, rossz szelleme volt ő a budapesti egyetemi ifjúságnak!

Kolozsvári egyetemi lapok, 5-ik és 6-ik számok. Az 5-ik szám túlnyomólag szépirodalmi színezetű. Több költemény Bodor Aladártól, Kiss Menyhérttől, Evirandustól, Papp Domokostól, Péterfi Tibor tárcája (A pletyka) néhány elbeszélés, ezek teszik nagy részben a lapot Ezek mellett azonban becsülésre méltó agitatót fejt ki több irányban. Igy sürgeti, hogy a jogi szakosztályt nagyobb figyelembe részesítse az ifjúság. A jogi szakosztály hivatása, hogy felolvasások tartása által a jogtudomány óriási anyaga előtt tájékoztatlanul álló kezdő jurista számára ismertetéseket, könnyed áttekintést nyújtson. Szép ez így nagyon. Nálunk is van egy kör, melynek ez a hivatása, de ez is vegetal. Ugy látszik, a kolozsváriak közt is nehéz megkedveltetni e nagyfontosságú intézményt.

Továbbá éles kritika tárgyává teszi „múlatás és szórakozás“ című cikkében az ifjúság életmódját, mely úgy erkölcsileg, mint gazdaságilag sok kifogás alá eshetik. Igaza van, azonban ki segíthet ezen? A nagy társadalom hasonló irányú áramlatával együtt halad ifjúsági társadalmunk jó nagy része is. Azonban nagyon sok a kivétel

Nem olyan fekete az ördög. (Legalább nálunk nem.) Több aktualitásról van még szó: Vörösmarty-ünnepélyről, iparpártolásról, a terjedő spiritismusról, a magyar nemzeti viseletről-stb.

A 6-ik szám vezércikkében (sovinizmus politizálás nélkül) a nemzetiségi eszme keletkezéséről, a kozmopolitizmus elleni harcáról, hivatásáról szól, áttérve, hogy ifjúságnak az University Extension (népegyetem) körében való munkálkodás mennyire hivatása, mert hiszen a népegyetem a nemzetiségi eszme leghathatósabb ápolója lehet. A népegyetemben úgy véli az elszigetelten élő nemzetiségi körök összetalálkoznának, összeforrnának. Nem akarjuk a bizonyára jóindulattal megírt cikk szerzőjét megbántani, de jókora tapasztalatlanságot olvasunk ki cikkéből. Vannak helyes nézetei, jó megjegyzései. azonban nagyrészt összezavarja a fogalmakat, tanácsai pedig impraktikusak. Azt mondja „az egyetemen nemzetiségi mozgalomról szó sem lehet“ de elismeri, hogy a „békés külső ellenszenvet is rejt“, a melyet csak az Egyetemi Tanács kellően alkalmazott szigora fékez.

És azt várja, hogy az elszigetelve élő, rendben csak szigor által tartható nemzetiségi apródiák-társadalmak majd az University Extensionban nyilvánosan örömmel baráti kezet nyújtanak azoknak, akik ellen titkosan külföldön fogcsikorgatva dolgoznak? Nem, hiába írja a vezércikkíró olyan meggyőződötten, én nem tudom elhinni. Impraktikus terv az. — Csak álomnak való, annak szép.

Bölcészeti szakosztály c. cikkben Tóth Balázs veti föl a kérdést, hogy miért nem alakítják meg már a bölcészeti szakosztályt, melynek hivatása volna, hogy a szabad tanulmányozás mellett a középiskolai tanítás legcélszerűbb módjaival megismertesse a növendék tanárokat. Pedig szervezésére már bizottság is volt kiküldve. (Ugy látszik, ott is a bizottság minden jó eszme megöloje!)

„A magyar ruháról“ cím alatt a szerkesztőségtől felhívást olvasunk, melyben az ifjúságot felszólítják, hogy a kozmopolita öltözetek helyett hordjanak magyar ruhát. Az eszme onnan eredt, hogy a Vörösmarty ünnepélyen a Fóthi dalt korhű öltözetekben fölvonult keretben szavalták, akkor ébredt a vágy fel sokak lelkében, hogy őseink szép viseletében járjanak. Gondolatukat

tett követte, ma többen járnak magyar ruhában és a szerkesztőség tagjaival együtt lelkesen kapacitálják az ifjúságot példájuk követésére. Magunk is szívesen látnánk hasonló mozgalmat addig is fogadjátok szép törekvéstekért szívből jövő üdvözléteinket!

Sárospataki Ifjúsági Közlöny 3—4 szám. A Vörösmarty-ünnepéről és a Bethlen-szobor javára rendezett ünnepélyről olvasunk hosszabb cikkeket. Majd Jászter Kálmántól *A szükségletek tana* címmel társadalmi, gazdasági ismertetést és több szépirodalmi dolgot, verset, prózát. Vegyes közlemények alatt a helyi ifjúsági élet eseményeiről számol be.

Egyébként megtartja hűségesen a régi módszert. Két szám jelent meg eddig, az első az 1—2, a második a 3—4 jelzéssel, amellel hűségesen lapszámozza a hasáboakat, persze, mert így egy oldal két számot kap, a két íves lap pedig tekintélyes 32 oldalszámig jut el. Hát ezek csak formai dolgok, de azért különös (nem épen kedvező) hatást gyakorolnak az emberre.

Debreceni gyorsíró. Vegyes tartalmú havi folyóirat Gabelsberger-Markovics rendszer szerint. Szerkeszti Madai Gyula. Több érdekes szaccikkeit, továbbá közleményeket, prózát, egyleti tudósításokat tartalmaz.

Melléklete gyanánt „Gyorsírástörténelmi Lapok“ cím alatt egy folyóirat jelenik meg. Szerkesztik: Bálint Antal és Téglás Géza. Igazán megbecsülendő törekvés ez. Azonban nem hallgathatunk el némi megjegyzést. Mert itt is látjuk azt a különös törekvést, ami oda irányúl, hogy szeliden mondjuk, a látszat többet mutasson a valónál. Értjük ezt arra, hogy eddig megjelent két szám és mindkettő dupla számozással 1—2 és 3—4. A lap terjedelme pedig négy levél, ha a mi lapunk alakjában vesszük, akkor csak két levél! És két levélre, azaz fél ívre először is azt írják: *folyóirat*, másodsor is kettős számmal jelzik! Hát miért kell annak 1—2-nek lenni? Lehetetlen komolyan megállani. Mert az ilyesmi a legkomolyabb, legbecsülésreméltóbb törekvést is képesek szinte komikussá tenni. Hagyjunk föl az ilyen fogásokkal. Nem nekünk való azok. Üzleti fogások azok hirlapkiadó vállalatok kezében.

Magyar Főiskolai Lapok. A budapesti állatorvostanhallgatók köre tudományos ismeret-

terjesztő ifjusági folyóiratot indított. Szép dolog, helyes dolog, csak helyeselnünk lehet. Azonban két megjegyzést nem hallgathatunk el. Először: mi réven nevezik el lapjukat: Magyar Főiskolai Lapoknak? Már maga a „magyar“ jelzés? Hát édes Istenem, Budapesten az állatorvostanhallgatók lapja mi a csuda náció lenne más, ha nem magyar? A „Főiskolai“ jelzés pedig, hogy szeliden szóljunk, így csupáson legalább is tapintatlan túlkapás. Mert ebből a lapcímből mindenki azt olvassa ki: a magyar főiskolák hallgatói számára szerkesztik, a magyar főiskolai ifjuság lapja. Holott sem egyik, sem másik főiskolánk, egyedül az állatorvosi főiskola számára keletkezett és létezik, kizárólag szakirányú, szaktartalmú és specialis szakérdekű. Illendő tapintatosság volna tehát az intéző köröktől, lapjuk címét határozottabbá tenni, pl. „Állatorvostanhallgatók Lapja“.

gaz, hogy a mostani hangzatosabb, azonban üres, hibás jelzés, mely nagyon sok helyt rossz vért szült már eddig is. — A második megjegyzés az, hogy eddig két szám jelent meg, a legelső 1900. dec. 1-én, a másik pedig 1901. január 1-én, de már II-ik évfolyam 1-ső szám jelzéssel. Hát az ifjusági lapok az iskolai években számítják évfolyamaikat (szept.-junius). Azt hisszük, hogy csak nyomdai botlás ez, mert furcsa gondolatot ébreszt az emberben, ha egy lap első évfolyama *egy* számból áll, azután már „második évfolyamot“ számítanak.

A lapon egyébként látszik a komoly törekvés, bár a kezdet nehézségeivel kell küzdenie még. Renner Ferenc a szerkesztője. Másfél íves terjedelemmel, több szakcikket és néhány szépirodalmi dolgozatot, verseket stb. tartalmaz.

Vadászat és Állatvilág, mely az orsz. Zoologiai Társulat és az Orsz. magyar ebtenyésztő Egyesületnek igen figyelemreméltó, gazdagon illusztrált hivatalos lapja, ez évi 1. száma Parthay Géza szerkesztésében következő érdekes tartalommal jelent meg: Hetvényi Géza: A csonttollú madár. Vlachovics Auxentius: Valami a füzikékről. Kardos Árpád: Egy egyszerű de jó aquarium; A haugyák és rabszolgák Fónagy József: Vadász csalafintaságok. Bársony István és ifj. Bartell Aurél: Még valami a nyúlról. Báró Born Frigyes: A kotorék ebek idomításáról. Szálkásszőrű foxterrier szoka. Balay Bódog: A damaszt

és acél mint fegyvercsőanyag. A kis vizicsibe. Az országos ebtenyésztő egyesület felhívása. Az idej tenyészvizsla-, foxterrier és tacsakóversenyek. A lap tiszteletbeli főmunkatársa: Bársony István, az ebtenyésztési részt Buzzi Géza Félix. vezeti A Vadászat és Állatvilág évi előfizetési ára 4 frt. Mutatványszámot ingyen küld a lap kiadóhivatala, Budapest, VII., Rottenbiller utca 30 sz.

CSARNOK.

Semper.

Ha nevedet hallom itt-ott:
Hadd higgyék, nekem idegen:
Nem árul el mitsem arcom,
Fagyosan, ridegen.

S ha mélézok úgy egymagam:
Szelid, szép arcod megjelen,
Ajkam neved suttogja sok
Álmatlan éjjelen.

*

Az őrshobában.

Bosszúsan jár a rendőrtiszt
Fel, alá az őrshobában;
Unatkozik. Künn zúg a szél
Hideg téli éjszakában.
Kopogtatnak. Az ajtó nyílik,
Vén, marcona paraszt belép,
Egy rongyos, sápadt kis leányt
Durván taszit elébb.

„Szerencsés jóestét kívánok! ehol
Behoztam ezt a tolvajmagzatot,
Ezt a cafrangot, az istentelent...
Hogy futnának pokolra e gazok!
Kirabolnák a csillagos eget,
Kilopnák a templom-szentségeket,
Ki az Úristen kezéből a botot...
Ez is, la! *a temetőből: fejfát lopott!*“

Haragosan a tiszt kiált:
„Na, beismered vétkeidet?
Miért tetted? He?! szólj, miért?!“
Szepegve szól a kis gyerek:
„Beteg az anyám...“

Künn l kunk a város-zéli tanyán.
 Olyan hideg volt; ajtón, ablakon
 Befújt a szél, nem volt tüzelőnk.
 Imádkoztunk. Csak meghallja tán
 A jó Istenke odafönt?
 De csak nem mult el a hideg.
 Az anyám sirt, nyögött: megfagyok!
 Én elutottam, hogy csak valahol
 Ha szépen kérek, egy kis fát kapok.
 Sötétes volt, már mindenütt
 Be voltak zárva a kapuk.
 A szélső háznál épen zártak,
 Hallottam belül a szavuk.
 Bezörgettem. Egy asszony kijött.
 Kértem tőle fát, de nem adott;
 Szidott bitangnak, tolvajnak, minek...
 Nem mertem megzörgetni több kaput.
 A városszélen van a temető.
 Betévedtem az úton és ahogy
 Megyek, hát lám, egy kidúlt fejfa ott...
 Nehéz volt, de csak húztam valahogy.
 Az ároknál jött a sírásó, elért,
 Szidott, hogy loptam: elcsuknak ezért!
 De hiszen az úgyis senkié,
 Senki nem sír érte, ha elviszem;
 Nem akartam én lopni onnét,
 Nem is loptam, én azt hiszem...
 Isten áldja meg, tekintetes úr
 Engedjen ki, tudja: az anyám beteg!
 Hadd vigyem *azt* a fát haza —
 A szobánk nagyon-nagyon hideg.
 Nincs egy darab fa az egész tanyán —
 Ha nem viszek, jaj, megfagy az anyám!"

És leborúl a tiszt elé,
 Csókolja sírva a kezét,
 Az meg ráhajlik asztalára
 Forgatva a törvénykönyv levelét.
 Amíg nézi, hogy büntetés mi járja?
 Szeméből egy könnycsepp gördül le rája.

„Eredj haza, gyermekem, ne félj...
 De a mit tettél: bűn, többé ne tedd!
 Bizzál Istenben, megsegít —
 Eredj haza... ezt meg itt... ne! vedd...
 Vegyetek rajta tüzelőt, kenyeret.“

A sírásó is, — vén, marcona legény —
 Elfordúlt, hogy ne lássák, könyezett.
 Meghatva mormolja: Istenem, szegény!

És hogy a kis lány sírva-nevetve
 Beteg anyjához fűtve sietne,
 Utána megy és lent a kapuban:
 Kezébe nyomja, a mi pénze van.

Ifj. Rácz Lajos.

Mira.

Én ki nem mondom a neved soha
 Csak úgy magamba' csendesesen,
 A lelkem mélyén elsohajtom,
 Hogy meg ne hallja senkisé.
 Én azt a sok ábrándos álmat
 Soha-soha ki nem beszélem,
 A mit te rólad szövögettem
 Magános este, csöndes éjen.

Én hangos szóval nem kiáltom,
 Hogy mint szeretlek tégedet;
 Csengő rímekbe eldalolni
 Azt soha, soha nem lehet.
 De elmondanám néked egyszer
 Hogy mi van a szívembe zárva:
 Ha lehajthatnám a fejemet
 Fekete hajad sátorába!

Milotay István.

Utazás egy betű körül.

Elkesergő: *F. garó.*

Meglehető s rózsás hangulatban ballagtam
 haza Szilveszter éjszakáján csöndes garcon laká-
 som felé. Az idő kerekén már az új esztendő első
 pár órái is leforogtak s a hó nagy, nehéz pely-
 hekben lassan szállingózva esett. A gázlámpák a
 hóesésben alig világítottak valamit és a lépések
 zaját elnyomta a frissen esett hó.

Mondom meglehető s rózsás hangulatban
 voltam. A fiúkkal kedélyesen parentáltuk el az ó
 esztendőt, pezsgődurrogással, kitörő jókedvvel
 fogadtuk utódját, biztosítván igaz vonzalmunkról
 és szeretetünkről, természetesen szerződészerű-
 leg kikötve a kölcsönösséget.

Még fülembé csengett a banda, pohárcsöngés
 s a vidám kacagás hangja s még felső kabátom
 prémes gallérja alatt magamban most is moso-
 lyogtam a sokféle vidám, bohókás beszéden.

Egyszerre azonban, amint az órát egy gázlámpánál megnéztem, valami szorongó érzés fogott el. Hirtelen kipárolgott a rózsás mámor fejemből és bús levertségnek, ideges bosszankodásnak adott helyet.

Olyan formán éreztem magamat, mint a kezdő poéta, a ki 12 strófán keresztül sem tudja megértetni, miért következik nyár után az ős, derű után ború, öröm után a lelket tépő fájdalom.

Igen, a kemény éjjeli levegő, tökéletesen kijózanított s leverten gondoltam arra, miért is jön a naptárban egy kedélyes, rózsás szilveszteri éj után az a rideg, kijózanító január első.

Több évi keserű tapasztalatim most mind fölújultak bennem. Már alig pár óra választ el a reggeltől. A nagy templom kettős tornya lomhán bontakozik ki a szürkés félhomályból. Nemsokára virrad s akkor majd újra látom őket, az én titkos szeladonaimat, a konvencionális boldog újév köszöntőket

Ujra fogom hallani, mint kopognak szobám ajtaján illő szerénységgel. Mint nyílik föl lassan az ajtó s mint jön be egymásután a sok alázatosan mosolygó arcz, amelyik mindegyik mint egy titokban működő rablóbanda az én húsz filléreseim és koronásaim ellen támad a boldog új év hangzatos jelszava alatt.

Szinte félve nyitottam ki szobám ajtaját. Világot gyújtottam és körülnéztem.

Az ablakokon már beszűrődött valami kis világosság, a szoba háttérében azonban még vak sötétség honolt. Felszítottam a parazsat a meidingerben és hozzáálltam, hogy főzök magamnak egy csésze teát.

Amint épen a szamovárt akartam meggyújtani, az éjjeli szekrényen heverő Vörösmarthyn egy felbontatlan táviratot pillantottam meg. Fel-töröm a pecsétét. Olvasom. Csak rövid pár sor: „Mindenen szerencsésen átestünk. Szóval később majd többet. Te jöjj! Barátod Krejánich György.”

Először meglepett e pár sor, lassanként azonban tiszta lett előttem minden.

Eszembe jutott a Gyuszi. Az én Gyuszi barátom. Meg az ő Euláliája, a menyasszonya. Tehát nincs többé semmi akadály házasságuk útjában. Meglesz a nagy lakodalom és azon én leszek a násznagy. Vivat! A legközelebbi vonattal utazom Megyek! Pakolok! Röpülök! Nagyszerű ez a távirat épen jókor jött! Így szépen megszökhetem

az én újévi szeladonjaim elől, akik ugyancsak nagyot fognak nézni, hogy a madár kirepült a kalitkából. Utközben ugyan talán elfog egy pár szemesebb, de isten neki, a zömétől azért megmenekszem. Pompás! Az új év nagyon jól kezdődik, meg vagyok a kezdettel elégedve.

Azon forrón felhajtottam a teát és készülni kezdtem.

De igaz, hisz' önök még nem is tudják, ki az a Gyuszi, vagy a hogy ő maga szerette: Krejánich György. Hja persze, az én Gyuszi barátom! Meglehetős eredeti ember. Tulságosan eredeti Most körülbelől 26 éves. Se nem kevés, se nem sok. Ép a legjobb kor. Bizonyítékaim: Eulália kisasszony és a köztük fenforgó házasság, a készülöben levő lakadáré, a melyen Gyuszi részéről én leendek a násznagy.

Eulália kisasszonyra vonatkozólag magam sem sokat tudok. Különbén is ő csak érintve van a főszemély Gyuszi. A formáság kedvéért mindössze csak annyit, hogy ő rövidítve Eul, özvegy papné leánya s csüng a Gyuszin (Ezeket az adókat Gyuszi közlé velem, hitelességükért ő a felelős.)

Krejánichról már többet mondhatok. Azok közé tartozott, kiket „alapjában véve jó fiúknak“ szoktunk nevezni.

A gymnasiumban kerültünk össze. Együtt jártuk az osztályokat és együtt csatangoltunk a városban Igen jó pajtások voltunk. Bár máskülönbén tökéletesen elütöttünk egymástól. Ő komoly és tudományos, mint egy német professzor, rólam ezt még az ellenségem se mondhatta el. Gyuszi elnézte, sőt gyönyörködött az én ostobaságaimon, én respektáltam az ő tudását. Nem igen hiszem, hogy lett volna élő nyelv, melyet behatóan ne studiózott volna, szobája ajtajára török abrakadabrákat irkált, szekrénye meg tele volt mindenféle antiquitással.

A matura után aztán az erőszakos sors, ez a kegyetlen intrikus, elszakított bennünket egymástól. — Egy pár kedélyesen lezajlott búcsúesemény után Gyuszi elhagyta a kálvinista Rómát, én pedig továbbra is itt maradtam.

Titokban néha egy könnyecseppelt morzsoltam szét, de róla hírt nem hallottam.

Két év elmúlt, míg végre a mult hónapban egy késő délután beállított. Alig mertem meg hirtelen. Nagyon nyárs polgárias kinézése volt meghízott és szakált növesztett.

Összeölelkeztünk. Ő elmondta, mit csinált két év alatt. Az első esztendőben ambíciói által üzetve bejárta fél Európát. Aztán hazajött és most Vámosiban, egy kis, csöndes faluban jegyzősködik. Nem messze van ide. Valami két óra járás vasuton.

Mikor látta, hogy én erre mekkorát nézek, elkezdte hevesen ócsárolni a kóbor életmódot, ostorozta a szertelen ambíciókat, kicsinylőleg nyilatkozott a tudákos ifjakról, kik nem élvezik az életet, hanem sötét, dohos szobában meggörnyedve szedik magokba a tudományt.

Sebesen, egyfolytában beszélt, közben pedig elszívott három cigarettát és végre kijelentette, hogy soha nem érezte magát jobban, mint Vámosi jegyzői székében.

Nagyot és mindig nagyobbát néztem. Akkor pedig épenséggel elbámultam, mikor cigarettáimról szivarjaimra térve át, előadta, hogy most a családi élet kikötőjébe szándékozik hajózni és eljegyezte ott helyben az özvegy papné leányát az Euláliát. Reméli, hogy gratulálok elhatározásához s egyben mint régi barátját, engem kér föl násznagyául. A lakodalom napja még bizonytalan, de ha azok a körülmények, a melyek útban vannak, nem lesznek útban, akkor táviratilag értesíteni fog. Most pedig sajnálja, hogy tovább nem zavarhat, de a vonat nem sokára indul, mennie kell!

Mondanom se kell, hogy nem kevésbé lepett meg fölfödözéseivel! De alig volt időm, hogy szavain gondolkozzam, mikor fölkészült és sürgetett, hogy nyugtassam meg a násznagyságot illetőleg.

Zavaromban valami olyasfélét motyogtam, hogy mindig örvendek, ha barátaim részéről ilyen megtiszteltetésben részesülök, különösen örvendek tehát most, amikor egy régi jó barátom.....

Nem hagyta bevégezni, amit mondani akartam. Mosolyogva vállamra veregetett s miközben arcza csodálatosan sugárzó kifejezést öltött, mondta: — „Jól van, tudtam, gondoltam, nem utasítasz vissza. Hát eljössz...! Várlak, várunk Euláliával. Barátom, ha ismernéd... ha láttad volna... rendkívül szép, rendkívül kedves, tudod olyan légies, finom, rendkívüli...“

Miközben még egy pár rendkívüli tulajdonságát sorolta föl Eulália kisasszonynak, ezalatt én azokra az antiquitásokra gondoltam vissza, melyeket hajdanában Gyuszi innen is, onnan is nagy buzgalommal vásárolgatván össze, kiváltságaikat

előttem szintén ily „rendkívüli“ jelzőkkel magasztalta.

Melegem kezét szorítottunk, összeölelkeztünk. Lekisérttem a lépeső aljáig. Gyuszi egyszerre két, három grádicsot ugrálva át, erősen bizonygatta, hogy most már kétszer oly gyorsan kell sietni, ha azt akarja, hogy le ne késsen.

Ezóta elmúlt egy hónap. Az első napokban sokat gondolkoztam és mosolyogtam a dolgon, lassanként azonban elfelejtettem. S ime most itt a távirat. És pedig épen a legjobbkor.

Hirtelen egyetmást összepakoltam, rendbe szedtem magamat és gyorsan siettem vasúthoz. Valósággal megszöktem hazulról.

Meleg prémes felöltömbe burkolózva, vidáman koczogtam kezemben kis kézitáskámmal. Mint a gyerek, ha örül, hogy megszabadult a büntetéstől.

Már elegenden jártak az utczákon, hogy az állomáshoz értem.

Tüstént jegyet váltottam és türelmetlenül vártam a legközelebbi vonatot. Egy jó fél óra mulva mozgásba hozta a viczinálist, egy erősen fűjtató prűszkölő kölyök-lokomotiv, én meg egy jól fűtött vasúti kocszi szögletébe húzódva, szemléltem a havas tájat.

(Folyt. köv.)

Irodalom.

Szabad órák. Szabolcska Mihálytól, akit, bármily messze legyen is, mi itt ez ősz collegiumban közel, nagyon közel érezünk szívünkhöz, új kötet jelent meg. Mít mondjak, mit irjak róla? Tudom, hogy kezébe kerül ez a lap, mert ő is érdeklődik még minden iránt, ami itt történik, azért igen gondolóra kell vennem, mit írok. Mert ha én azt úgy leírnám, hogy milyen öröm volt nekem egy-egy kötetet látni tőle, hogyan olvastunk mi egymásnak abból, vetekedve, melyik a szebb, melyik a jobb? Ha leírnám, hogy felcsillant szemünk némely erővel teljesen zengő Kossuthról, Petőfiről megemlékező énekén, ha leírnám, hogy méléztünk el egy-egy édes-bús melodián... hát bizony-bizony haragosan csóválná a fejét. Neki nem való az ilyesmit elmondani. Nem közönséges ember az, aki ma is, midőn már sok ezerek szívét hódította meg és hír és dicsőség környezi, ma is ilyen ajánlást ír:

„Hogy én nem lettem nagy poéta
Csak ilyen apró, nótázó legény;
A muzsa volt az oka annak,
A születésem idején.

Leküldte Isten akkor hozzám,
Hogy rendszerint csókolna meg
S a homlokom helyett ő tévedésből
A *szívemet* csókolta meg!

Ez egy tévedés okozta
Az én sok többi tévedésem:
Hogy amióta élek, a szívemnél
Nem volt egyéb vezérem.

Ezért nem is vihettek én
E mi korunkban: oha többre..
Ezért maradok én, ezért --
Szegény nótázó ember mindörökre“. stb.

Én istenem, milyen boldogan mondhatja ez
a „szegény nótázó ember“ az ajánlás végén:

„...Ezért nem adnám én a szívemet
Semmiért a világon!!“

De az ő nagy szívének melegét megosztja
velünk. Költeményeit olvasva érezzük, hogy ebben
a mai rideg, szeretetlen világban elfásuló szívünk
felmelegszik

Nem is magyarázgatom, fejtegetem én őket.
Ólvassa el ki-ki, keresse meg köztük a magáét,
amelyik legközelebb férközik a szívéhez. És adjon
hálát az Istennek, hogy egykor a muzsa szíven-
csókolta ezt a mi nagy poétánkat!

Pályázati hirdetés. A nagykárolyi
Kölcsy-egyesület dályadíjat tűz ki a következő
irodalmi munkákra: 1. „Kölcsy működésének
hatása Szatmárvármegyére“. A legjobb mű 20 db.
10 koronás aranynyal fog jutalmaztatni. 2. Révay
Miklós — a nagy nyelvtudós piarista — emlékére,
a nagykárolyi kegyesrendi társházon elhelyezendő
emléktáblának 1901. év tavaszán történő lelep-
lezése alkalmára irandó alkalmi óda. A legjobb
mű 5 drb. 10 koronás aranynyal fog jutalmaztatni.
Mindkét jutalomra pályázhatnak az egyesületen
kívül állók is; azonban a jutalom csak irodalmi
színtvonalon álló mű írójának adható ki. A jelíges
levéllel ellátandó pályamunka *1901. évi márc.
15-ig* küldendő meg a nagykárolyi Kölcsy-egye-
sület irodalmi szakosztálya elnökének Nagy-
Károlyba.

Egy darab élet. Bársony István a leírások
nagy mestere, a szabad természetnek, erdőknek,

mezőknek poetikus festője smét egy kötettel
gazdagította irodalmunkat. Ismeri ő nemcsak az
erdő-mező, de az emberi szív és lélek rejtélmeit
is. Bizony jól választotta legújabb könyve címét is.

A kitünő író „Egy darab élet“ címmel látta
el elbeszéléseket tartalmazó kötetét, jelezvén, hogy
az életet rajzolja s hogy művében az igazi élet
lúktet. Bársony István tizennégy elbeszélést nyújt
az olvasónak, olyan tizennégy bravurosán megírt
elbeszélést, melyeknél jobbat a magyar újabb szép-
literatúra aligha mutathat föl. Nemcsak megírásuk
mutat az író kiváló talentumára, de maguk az el-
beszélések is nagy tehetsége mellett szólnak. Az
ötlet, mely fölcillan bennük, a mese, amely gond-
dal szerkesztett, a jellemző erő, amely az alakokat
megeleveníti, teljesen hozzásimúl az elbeszélő
hang bravurosságához. Némelyik elbeszélés egy
bravuros dráma s olyan bevégzett egész, hogy
szinte remekbe megy. Azt hisszük, hogy Bársony
Istvánnak ez a tizennégy elbeszélésből álló kötete
írói munkásságának legjavát adja s teljesen méltó
arra hogy a legintelligensebb olvasó is figyelmére
méltassa s könyvtárának megszerezze. A kötet
ára (a Légrády „Legjobb könyvek“ sorozatában
jelenvén meg) egy korona.

Vegyes közlemények.

Köpösdy kitiltva az egyetemi körből. Amint
értesülünk, dr. Bókay Árpád, a tanács megbízottja,
a múlt alkalommal kitiltottaknak nagy részére a
tilalmat visszavonta, egyúttal *Köpösdy Dezsőt*,
ki örökös izgalmakat okoz, az Egyetemi Körből
kitiltotta. Ezt se hittük, hogy megérjük. Jól
esik tudnunk, hogy odafönt a vezető-körök nagy
része örül e változásnak. Mint mondják, ez hatá-
rozott jele a „gonosz és jogtalanul megcsontosodott
csoporturalom“ szétomlásának. Köpösdy külön-
ben legközelebb távozik Pestről. Nem ege már az
a klima néki!

Deficit. A napokban egyesületeink Ludwig
Rezső a Nemzetközi Diákszövetség elnöke és
Szemenyei Kornél dr. a Magyar osztály elnöke
aláírásával körleveleket kaptak.

Az 1900. tavaszán tartott kongresszusokon
föntiek ajánlatára elhatározottat, hogy a párisi
nemzetközi diák kongresszuson a magyar ifjúság
multját és jelenét, társadalmi helyzetét, egyesü-

leteit és azok működését feltüntető és francia nyelven is kiadandó „diák almanach“ szerkesztésük.

E terv kivitelével ők megbízattak és a költségekre bizonyos összeg szavaztatott meg. A diák almanach meg is jelent és Párisban és itthon kedvező hatást tett (Az ifjúsági sajtó organumaihoz, igaz, elfeledték megküldeni; talán nem kívánták, hogy szélesebb körben megismerhessék?)

A munkát az Athenaeum r. t. állította ki, ez most *még 724 korona 80 fillér kifizetetlen tartozást hoz követelésbe*. Kéri tehát, hogy a magyar főiskolai egyesületek a megbízásukból eredt költségek fedezéséről gondoskodjanak.

Nagy szó ez! mert mi elismerjük, hogy Ludwigék helyzete kellemetlen. A nemzetközi diákszövetség magyar osztályának folyó kiadását is hónapok óta sajátjukból fedezik, írják. Ami nem lehet nagy összeg, de több a semminél mindenesetre. Ez a 724 korona pedig ugyancsak több a semminél! Már pedig? Nem tudom, hogy lesz. Először is szó férhet ahoz, hogy a költségekre megszavazott összegnek *fedezet nélküli ily nagy mérvű túlhágása* helyes-e? Mi bizony veszedelmes precedensnek tartjuk és úgy véljük, ha a takaró már mindenkép kicsi, a lehető legkevésbé és ne ily messze nyújtózkodjunk ki alóla.

De, ha a munkájukért mindenesetre elismerést érdemlő almanach-szerkesztőknek nem akarunk kellemetlen pillanatokat szerezni, meggondolatlanságukat emlegetve, azt a kételyt nem hallgathatjuk el: nem igen sok eredménye lesz ezeknek a körleveleknek. Nagyon kevés lesz azon egyesületek száma, melyek megszavazzák a költség fedezethez hozzájárulást.

A legtöbb nem teszi meg. Egyrésze *elvből*, tartván attól, hogy precedens lesz ebből, másrésze: mert nincs miből. Nagyon sok egyesületnek nincsen saját költségvetése mellett feleslege, melyből ily rendkívüli kiadásokra telnek.

Elég az, hogy ez a deficit nem oszlik el olyan könnyen. Alkalmasint kellemetlen témája lesz a legközelebbi kongresszusnak is. Mi ugyan sokkal helyesebbnek vélnénk, ha a mi hasznot sem hajtó huzavonák helyett a főiskolák egyesületei igyekeznének mielőbb fedezni az előirányzott összegeken felüli túlkiadásokat. De nem igen erős ebben a reményünk.

A „Fazekas Mihály-émlék“ bizottsága megkezdte az elmúlt napokban az adományok hírlapi nyugtázását. Újabban a debreceni ev. ref. egyház is megszavazott 100 koronát, mely a város által adott 100 koronával és az Egyetértés helybeli dalkör 100 koronájával együtt a napokban fog befolyjni. Egyeseknek adományaiból pedig jan. 12-ig 170 kor. fillér folyt be, mely összeg az Első Debreczeni Takarékpénztár 21,614 sz. betétkönyvében van elhelyezve

Nem mulaszthatjuk el megjegyezni, hogy az éveken igen keveseknek nevét látjuk az ifjúság közül. Pedig, ha az ifjúság indította e mozgalmat, illő, hogy anyagilag is hozzájáruljon. Elvégre nem nagy összeget, nem nagy összeget, nem sok forintot várunk egyesektől, csak azt a bizonyos sűrű garast, amely a maga igénytelenségében a köteles hála és kegyelet szép megnyilatkozása volna.

Debreczennek honvédelemleke lesz. Mióta a collegium előtti emlékkertből kivitték a kőoroszlánt, ez egyszerű de megható szabadság-émlékünket a városszéli honvédtemetőbe, hogy ott virasszon a nyugvó hősök álmai fölött, azóta a március 15-iki ünnepélyek egy ponttal szegényebbé váltak. Egy része t. i. azelőtt ott folyt le az emlékkertben, a kőoroszlán előtt. Olyankor a kert és kívül a nagy tér zsufolásig volt közönséggel, mely ma is március 15-ikét tartja nemzeti ünnepnek és együtt ünnepel lelkesen az ifjúsággal.

Most hírét vesszük, hogy a városi 12-ös bizottság, melynek hivatása egy honvéd szabadság-émlék létesítése módozatainak megállapítása, nemrég ülésezett. Sőt tervek is kerültek megbírálás alá, melyek közül azonban egyet sem fogadtak el. Alkalmasint országos pályázatot hirdetnek.

Adja Isten, hogy mielőbb fölállíttassék ez emlék, ne jusson olyan szomorú sorsra, mint a Kossuth-szobrunk, melyről már el is felejtették, hogy valaha gyűjtöttek rá!

Szerkesztői üzenetek.

Bélyi Dezső. „A mi vezetőink“ cz. cikket, bár a benne foglaltakkal jórészt egy a véleményünk, jelen körülmények között nem közölhetjük. Köszönjük egyébként szíves érdeklődésed, kérjük, hogy keress föl bennünket ezután is cikkeiddel, azonban e témáról, nem igen akarunk ily irányban megemlékezni. Ha tömérdék colgom és influenzám mellett tudok időt és alkalmat nyerni, mielőbb magán levelet küldök, melyből bővebb felvilágosítást szerezhetsz. A lap állandó küldéséről intézkedtem. Üdvözet!

B. Emil. Graz. Az ígért cikkeket várjuk, várjuk, de úgy látszik hiába várjuk! Üdv.